

ОПТИМІЗАЦІЯ ІМПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЧИННИК ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

© 2015 ВЛАСЮК Т. О.

УДК 339.56

Власюк Т. О.

Оптимізація імпоротної політики як чинник зовнішньоторговельної безпеки

У статті розглянуто питання забезпечення зовнішньоторговельної безпеки держави за рахунок використання інструментів імпоротної політики. Наведено аналіз сучасного стану імпорту та імпоротної політики України, проаналізовано окремі інструменти імпоротної політики, надано перелік проблем від імпорту, які загрожують окремим галузям промисловості України, запропоновано заходи, реалізація яких позитивно впливатиме на рівень зовнішньоторговельної безпеки держави.

Ключові слова: імпорт, тарифне та нетарифне регулювання, СОТ, внутрішній ринок, галузеві сектори економіки

Рис.: 5. **Табл.:** 7. **Бібл.:** 29.

Власюк Тарас Олександрович – кандидат економічних наук, начальник відділу навчально-наукового та методичного забезпечення, Інститут вищих керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України (вул. Пугачова, 12/2, Київ, 04050, Україна)

Email: vlasiukt@gmail.com

УДК 339.56

UDC 339.56

Власюк Т. А. Оптимизация импортной политики как фактор внешней торговой безопасности

Vlasiuk T. O. Optimization of the Import Policy as a Factor of Foreign Trade Safety

В статье рассмотрены вопросы обеспечения внешней торговой безопасности государства за счет использования инструментов импортной политики. Приведен анализ современного состояния импорта и импортной политики Украины, проанализированы отдельные инструменты импортной политики, дан перечень проблем от импорта, которые угрожают отдельным отраслям промышленности Украины, предложены меры, реализация которых будет положительно влиять на уровень внешней торговой безопасности государства.

Ключевые слова: импорт, тарифное и нетарифное регулирование, ВТО, внутренний рынок, отраслевые сектора экономики

Рис.: 5. **Табл.:** 7. **Библ.:** 29.

Власюк Тарас Александрович – кандидат экономических наук, начальник отдела учебно-научного и методического обеспечения, Институт высших руководящих кадров Национальной академии государственного управления при Президенте Украины (ул. Пугачева, 12/2, Киев, 04050, Украина)

Email: vlasiukt@gmail.com

The article considers the issues of ensuring the state foreign trade safety by using the tools of import policy. The analysis of the current condition of Ukraine import and import policy was carried out, the individual tools of the import policy were analyzed, a list of problems with the import that threaten separate industries of Ukraine was given, the measures, which implementation will positively affect the level of foreign trade safety of the state, were proposed.

Key words: import tariff and non-tariff regulation, WTO, domestic market, industry sectors of economy

Pic.: 5. **Tabl.:** 7. **Bibl.:** 29.

Vlasiuk Taras O. - Candidate of Sciences (Economics), Head of the Department, Department of Educational and Scientific and Methodological Support, Institute senior management personnel of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine (vul. Pugachova, 12/2, Kyiv, 04050, Ukraine)

Email: vlasiukt@gmail.com

Постановка проблеми. Імпортна політика України формується під впливом двох складових, а саме: потреби недопущення значного переважання імпорту над експортом, характерну для країни з 2005 р., з одного боку, та міжнародними зобов'язаннями, які Україна взяла на себе в рамках участі в СОТ, Угоди про асоціацію з ЄС та іншими угодами про зон вільної торгівлі – з іншого.

Проблема оптимізації імпорту не зводиться до завдання скорочення його абсолютних показників. З одного боку, сам по собі агрегований кількісний показник імпорту не відображає ступеня його ефективності. З іншого боку, заходи, які спрямовуються на зменшення обсягів імпорту, і справді можуть мати позитивні для національної економіки наслідки, інколи можуть завдати їй значної шкоди. Особливу небезпеку може становити надмірне бажання розвивати імпортозамінює виробництво. Адже за самою своєю сутністю такий підхід істотно обмежує ринковий розвиток національного виробництва. І передусім це – обмеження збуту. Цілі імпортозамінюючого виробництва передбачають орієнтацію в основному на націо-

нальний ринок, а це навіть в умовах значно більшої країни, ніж Україна, може виявитися недостатнім для створення потужних та ефективних ринкових структур. Крім того, якщо є суб'єкти, проти яких спрямовуються імпортозамінюючі програми, слід припустити, що вони поділили вже і міжнародні ринки.

Утім, вищезазначене не означає недоцільності аргументації проти імпортозамінюючої політики в принципі. У багатьох галузях промисловості та сільського господарства така політика може забезпечити ринковий вииграш за рахунок факторних переваг (наприклад, дешева робоча сила), географічної близькості споживачів. Крім того, поділеність міжнародних ринків далеко не завжди означає практичну неможливість перспективного виходу на них, особливо за умов сучасної диверсифікації попиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти взаємодії національної та світової економіки досліджувалися у працях таких закордонних вчених, як: А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць.

Проблеми галузевих секторів вітчизняної економіки висвітлювалися у працях таких вітчизняних вчених, як Т. Мельник, Н. В. Тимохіна, А. Мазаракі, В. Ізовіт, О. Г. Кривоконь, А. І. Бондаренко та інших.

У той же час, аналіз імпоротної політики в розрізі галузевих секторів економіки України не достатньо висвітлений у сучасній науковій літературі.

Метою статті є аналіз сучасної імпоротної політики України, проведення аналізу вітчизняної імпоротної політики в розрізі галузевих секторів економіки та розробка рекомендацій для органів державної влади, стосовно впровадження конкретних заходів для тих чи інших секторів економіки з метою посилення позицій національних виробників на внутрішньому ринку.

Вклад основного матеріалу дослідження: На відміну від регулювання експорту, політика оптимізації імпорту більшою мірою використовує інструменти тарифного (митний тариф) і нетарифного (квоти, ліцензії) обмеження. Щоправда, використовуються і засоби підтримки (прямої чи непрямої), які можуть мати на меті загальне поліпшення економічного клімату в країні як фактор ефективнішого використання імпорту, а також підтримки національних виробництв у їх конкурентній боротьбі з іноземними конкурентами як на національному, так і на зарубіжних ринках.

Особливо ефективним засобом протидії імпорту, який використовується в умовах глобалізації та лібералізації торгівлі, але формально не суперечить їм, є запровадження механізму антидемпінгових розслідувань. Українська практика свідчить про те, що цей формально коректний інструмент боротьби із недобросовісною конкуренцією, яка здійснюється за допомогою незаконного маніпулювання цінами, може перетворитись на засіб протидії конкурентам взагалі. Скажімо, приводом для звинувачень в демпінгу може бути більш ефективне виробництво або нижча заробітна плата: і перше, і друге забезпечує нижчі ціни, і насправді не має нічого спільного з недобросовісною конкуренцією.

Приєднання України 16 травня 2008 року до Світової організації торгівлі (СОТ) фактично стало приєднанням до існуючої в цій організації системи прав та обов'язків, значна частина яких торкається питання проведення імпоротної політики, насамперед у частині захисту своїх товаровиробників від імпортованої продукції. Зберігаючи право захищати своїх виробників, країна зобов'язується робити це відповідно до правил і процедур, встановлених СОТ. Водночас крім правової бази, створеної СОТ, існує ще й аспект практики представлення країною своїх інтересів у цій організації. Тому при запровадженні окремою країною захисних заходів, інші члени організації очікують від торговельного партнера не лише чіткого виконання відповідних регламентів, але й врахування більш широкого контексту взаємодії країн-членів, особливо якщо це стосується ініціатив стосовно перегляду умов членства в організації.

Правова база СОТ передбачає низку інструментів імпоротної політики орієнтованих на захист інтересів національних товаровиробників. Так, серед захисних заходів на внутрішньому ринку основними є такі:

- тарифне регулювання,
- технічні регламенти та нормативи,
- санітарні та фітосанітарні заходи,

- захист прав інтелектуальної власності;
- використання інструментів торговельного захисту (антидемпінгові, компенсаційні, спеціальні та загальні захисні заходи) тощо.

Найпоширенішим механізмом імпоротної політики, спрямованим на захист національних товаровиробників на внутрішньому ринку, є перегляд (у бік підвищення) захисних мит на імпортовану продукцію. Зокрема, правилами СОТ не заборонено змінювати зобов'язання, погоджені країною при приєднанні до СОТ, особливо якщо країна зарезервувала за собою таке право (що було зроблено Україною при вступі до СОТ). Відповідно до статті XXVIII ГАТТ перегляд зобов'язань може проводитися не раніше, ніж через 3 роки після приєднання до СОТ, при виконанні певних умов. Основний принцип зміни тарифних поступок полягає в тому, що в разі початку переговорів з приводу зміни зв'язаних розмірів тарифних ставок, які зафіксовані у розкладах тарифних зобов'язань, зацікавлені сторони мають прагнути зробити компенсаційну поступку відносно інших товарів з метою збереження загального рівня взаємних та взаємовигідних поступок. Країна-член СОТ, яка має намір змінити або відкликати поступку, повинна провести переговори зі сторонами, які мають першочергові переговорні права та є значно зацікавленими у поступках.

Відповідно до умов приєднання України до СОТ, граничний рівень митного захисту було зафіксовано на значно нижчому рівні, ніж у більшості її торговельних партнерів. Тому логічно, що після набуття певного досвіду участі у СОТ та проявлення певних негативних впливів чинного тарифного регулювання, Україна задекларувала намір скористатися правом щодо зміни тарифних позицій. 12 вересня 2012 року відповідний документ було розповсюджено Секретаріатом СОТ. Нотифікація включала 371 тарифну лінію, що становило 3 % від загальної кількості товарних позицій у Митному тарифі України (на рівні 10 знаків УКТ ЗЕД), охоплюючи окремі види товарів: м'ясо та субпродукти з яловичини, свинини та свійської птиці; квіти; овочі та фрукти; ковбаси; побутову техніку; сільськогосподарські машини; автомобілі; меблі тощо. Загалом з 371 тарифної лінії 224 – це сільськогосподарські товари (61 % загальної кількості тарифних ліній, зазначених у документі СОТ), 147 – промислові товари (39 %).

Використання захисних заходів має на меті створення на внутрішньому ринку справедливих умов конкуренції для груп товарів незалежно від країни імпорту. Водночас нерідко ініціатива щодо запровадження захисних заходів є наслідком політичного лобіювання, тому ставлення до подібних ініціатив з боку торговельних партнерів є неоднозначним. Для уникнення негативної реакції з боку міжнародного співтовариства країні-ініціатору запровадження захисних заходів, як мінімум, потрібно надати необхідну доказову базу, що переконувала би торговельних партнерів у відсутності факту недобросовісної конкуренції.

Україні як члену СОТ, що нещодавно приєднався до цієї організації, необхідно скористатися досвідом розвинутих країн і на цій основі будувати відповідне інституційне середовище та набувати власний досвід застосування надзвичайних заходів захисту. У поєднанні із активною політикою стимулювання вітчизняних виробників заходи захисту створюють умови для ефективного імпортозамі-

щення на відповідних товарних ринках та для покращення торговельного балансу країни.

Захист внутрішнього ринку передбачений низкою угод СОТ, які, з одного боку, містять обмеження щодо їх використання, а з іншого – надають країнам, при правильному розумінні цих угод, достатній інструментарій для реалізації закладених у них можливостей. Водночас обґрунтування фактів демпінгу, нелегітимного субсидування тощо передбачає необхідність залучення до матеріалів розслідувань авторитетних експертних висновків (у т. ч. щодо цін на внутрішньому ринку країни-експортера, виходячи з яких, власне, і доводиться факт демпінгу), а також митної статистики іноземних країн у розрізі окремих кодів. У той же час отримання цієї інформації для більшості країн є платним, тому українські компанії, які потерпають від демпінгового, субсидованого та зростаючого імпорту, часто скаржаться на брак відповідних коштів.

Правова база СОТ чітко регламентує ініціювання розслідування. Відповідно до пункту 5.1 статті 5 Угоди про застосування статті VI ГАТТ 1994 року (Антидемпінгової Угоди) зазначено, що розслідування може бути розпочато лише за умови письмового подання від галузі вітчизняної промисловості безпосередньо або представниками від їх імені. В пункті 5.5 статті 5 зазначено, що уряд повинен уникати ініціативи щодо початку антидемпінгового розслідування. Водночас, пунктом 5.6 статті 5 зазначеної Угоди уряду надається право, за особливих обставин, приймати рішення про початок розслідування без отримання письмового подання від галузі вітчизняної промисловості безпосередньо або представниками від їх імені для ініціювання такого розслідування. Таке розслідування повинні здійснювати лише за наявності достатніх доказів, передбачених пунктом 5.2 цієї статті.

Чинне українське законодавство не дозволяє уряду країни ініціювати антидемпінгові розслідування, надаючи це право національному товаровиробнику, його представникам та професійним спілкам працівників підприємств національного товаровиробника (стаття 12 Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту»). Оскільки зовнішньоторговельна інформація в повному обсязі часто є недоступною для вітчизняних товаровиробників або вимагає спеціально підготовлених кадрів, яких бракує вітчизняним товаровиробникам, імовірність відсутності подання, а отже і початку антидемпінгового розслідування, доволі значна.

Разом з тим, слід зазначити, що порушення будь-якого розслідування або перегляду чинних зобов'язань – це процедура, яка здійснюється відповідно до вимог зазначених Законів та Угод СОТ, зокрема, відповідно до переліку інформації, яку має містити подання (заява) про порушення розслідування. Виходячи з інформації, що міститься в поданні (заяві), наявні докази визнаються достатніми та такими, що дають підставу для порушення розслідування. Недотримання цих вимог може призвести до нелегітимності усього процесу проведення розслідування та його результатів, що, у свою чергу, може стати причиною позовів до України з боку інших країн, у тому числі і до відповідних органів СОТ. Крім цього існує ймовірність відповідних дій з боку інших країн – членів СОТ у інших галузях. Таким чином, створення сприятливих умов для однієї галузі, шля-

хом використання інструментів захисту, може призвести до погіршення ситуації в інших галузях. Ризики такої ситуації виникли через традиційне запровадження Україною спеціальних мит на імпорт окремих товарів (насамперед нових легкових автомобілів), що призводило як до негативної реакції серед інших країн – учасниць СОТ, так і до дій у відповідь.

Водночас зазначимо, що, враховуючи загрози ініціювання нових санкцій з боку інших країн у відповідь на протекціоністську торговельну політику України, особливо важливим буде питання адекватності запровадження Україною захисних заходів у цілому в рамках перегляду тарифів та зокрема стосовно імпорту автомобілів. Зазначимо, що низький рівень диверсифікованості експорту товарів робить Україну доволі вразливою щодо імовірного застосування санкцій. У результаті, вигоди від захисту окремих товарних позицій можуть виявитися несуттєвими (навіть мізерними) порівняно з втратами для економіки загалом. Для України як для країни зі значною залежністю від експорту, більш перспективною виглядає політика необмеження імпорту, яка призводить до дій у відповідь проти вітчизняного експорту, а просування товарів та послуг на інші ринки та захист їхніх інтересів на цих ринках, у тому числі шляхом тиску на інші країни – учасниці СОТ щодо скасування неправомірних обмежень проти товарів та послуг, вироблених в Україні.

Початок дії Розширеної та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС означатиме приведення вітчизняної імпоротної політики у рамки, встановлені цією Угодою. Відповідно до досягнутих домовленостей протягом 10 років з моменту набрання чинності Угодою (1 січня 2016 р.) Україна зменшить або скасує мито на товари згідно зі встановленими графіками. Поступове зменшення застосовуватиметься по відношенню до базової ставки мита, що зафіксована в Угоді.

Для окремих товарів, а саме: для м'яса свинини, м'яса птиці та цукру, будуть запроваджені так звані тарифні квоти, що передбачають нульову ставку ввізного мита в межах квоти та ненульову поза межами квоти. Скасування Україною ввізного мита для одягу та інших виробів, що були у використанні (відповідно до товарної позиції УКТ ЗЕД 6309), відбудеться протягом п'яти років, починаючи з 1 січня року, наступного за роком набрання чинності Угодою, тобто з 2017 р. Разом із щорічним зниженням ввізного мита Україна запровадить вхідні ціни, визначені у євро, за кілограм чистої ваги. Впродовж перехідного періоду, протягом якого буде зменшуватись ввізне мито, до імпортованих товарів, вартість яких є нижчою, ніж вхідна ціна, буде застосовуватись пільгова ставка мита. Вхідна ціна визначатиметься як 30 % від середньої за попередній рік митної вартості одягу відповідно до кодів УКТЗЕД, що перелічені в Угоді. Україна зобов'язалась публікувати відповідні щорічні ціни.

Важливою складовою Угоди є визначення дій, до яких Україна може вдаватися у проведенні політики на захист внутрішнього ринку від імпорту. Україна та ЄС підтвердили можливість застосування захисних заходів у взаємній торгівлі відповідно до прав та зобов'язань, що передбачені Статтею XIX ГАТТ 1994 та Угодою СОТ про захисні заходи. Сторони зобов'язались дотримуватись принципів прозорості у проведенні розслідувань та застосуванні за-

хисних заходів, зокрема в тому, що стосується офіційного повідомлення, надання інформації, надання можливості проведення консультацій, у тому числі двосторонніх. Захисні заходи мають вживатись у такий спосіб, який матиме найменший вплив на двосторонню торгівлю.

Враховуючи традиційно значні обсяги імпорту автомобілів з ЄС важливою складовою Угоди є те, що Україна отримала можливість протягом чотирнадцяти років, починаючи з другого 12-місячного періоду з дати набрання чинності Угодою, застосовувати захисні заходи у формі вищої ставки ввізного мита до легкових автомобілів (код УКТ ЗЕД 8703) походженням із країн ЄС за умови виконання кількох вимог, а саме:

- якщо сукупний обсяг імпорту товару (у штуках) протягом року досягає граничного обсягу імпорту, а саме 45 тис. штук;
- якщо сукупний обсяг імпорту товару (у штуках) упродовж останнього 12-місячного (річного) періоду перевищить обсяг, розрахований на основі граничного відсотку всіх первинних реєстрацій легкових автомобілів в Україні.

Граничний відсоток встановлений на рівні 20 % протягом другого річного періоду з дати набрання чинності Угодою; 21 % протягом третього річного періоду; 22 % протягом четвертого річного періоду; 23 % протягом п'ятого річного періоду; 24 % протягом шостого річного періоду; 25 % протягом наступних річних періодів.

Максимальний розмір ввізного мита та мита / додаткового збору, що запроваджується, не повинен перевищувати 10 %. Додаткове мито може бути застосовано лише до імпорту, що здійснюється протягом строку до закінчення року (періоду). Умови прозорості застосування захисних заходів щодо легкових автомобілів передбачають, що Україна якнайшвидше повідомлятиме ЄС про намір застосувати заходи, надаватиме відповідну інформацію, а також запросить ЄС провести консультації щодо застосування заходів, причому, жодні заходи не застосовуватимуться протягом 30-ти днів із дня запрошення на консультації.

Після завершення перехідного періоду, що триватиме від 10-ти до 13-ти років, Україна зможе застосовувати захисні заходи щодо легкових автомобілів лише після проведення відповідного розслідування, яке має довести, що саме внаслідок зменшення розміру мита або його скасування відповідно до Угоди товар імпортується у зростаючих обсягах, і це завдає значної шкоди національному виробникові. Відповідні фактори, пов'язані зі шкодою, повинні простежуватись упродовж не менше трьох послідовних років.

Таким чином, протягом останнього періоду відбувся процес приведення імпортової політики України у відповідність до стандартів, прийнятих у світі. Приєднання до СОТ та укладання угоди про асоціацію з ЄС, з одного боку, обмежило країну в інструментарії імпортової політики, проте, з іншого, зробило її більш передбачуваною, а отже і більш цікавою, для торговельних партнерів зі всього світу.

Починаючи з 2005 р. зовнішня торгівля України товарами демонструє перевищення обсягів імпорту над експортом (рис. 1). У 2009 внаслідок дії світової фінансово-економічної кризи відбулося скорочення обсягів негативного сальдо у 3,3 рази після його тривалого нарощування протягом 2005 – 2008 рр. Через збереження структурних диспропорцій в економіці України, у процесі посткризового відновлення у 2010 – 2012 рр. знов відбулось поступове нарощування обсягів негативного сальдо з –5,7 млрд дол. США у 2010 р. до –15,9 млрд дол. США у 2012 р. Охолодження української економіки у 2013 р. та її масштабна дестабілізація у 2014 р., викликана вторгненням РФ до автономної республіки Крим, військовими діями на сході України та девальвацією гривні, призвели до масштабного скорочення обсягів негативного сальдо у 2014 р. до –0,5 млрд дол. США. Тривале існування негативного сальдо зовнішньої торгівлі України товарами свідчить про незадовільний стан зовнішньоторговельної безпеки.

Динаміка внутрішнього ринку промислової продукції свідчить про високий рівень присутності імпортних товарів на внутрішньому ринку (табл. 1). Протягом досліджуваного періоду він, в середньому, становить 51,3 %,

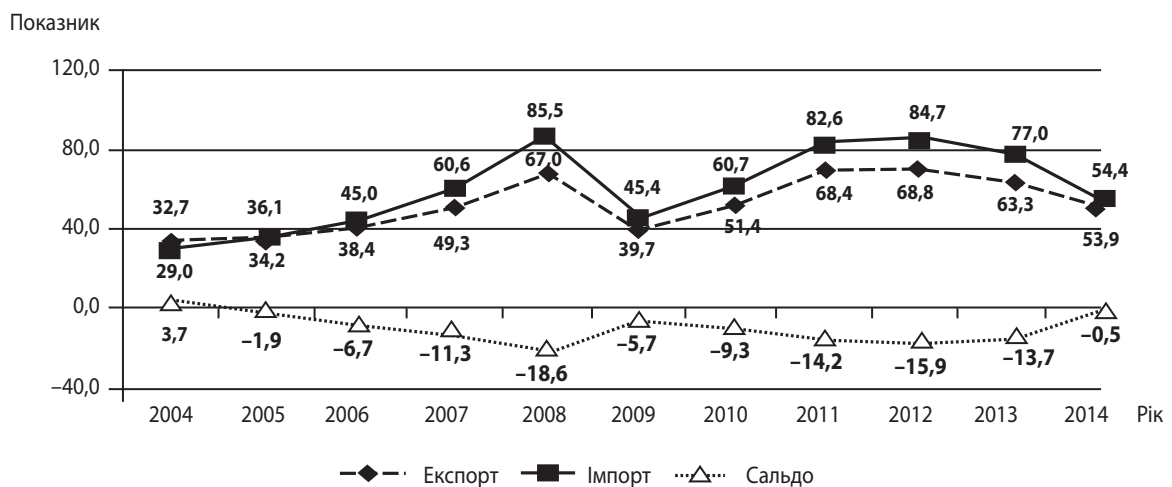

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі України товарами, млрд дол. США

Джерело: складено автором за [1; 2]

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Динаміка внутрішнього ринку промислової продукції в Україні

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Обсяги реалізації промислової продукції, млрд грн	599,1	777,9	664,8	889,1	1118,7	1115,2	1109,4	1186,0
у т. ч. експорт, млрд грн	248,9	353,7	309,4	408,0	545,0	550,0	506,1	639,8
Внутрішнє споживання								
Загальний обсяг (власна продукція плюс імпорт), млрд грн	656,3	875,9	709,5	963,2	1232,0	1242,2	1218,7	1191,6
вітчизняна продукція, млрд грн	350,2	424,1	355,4	481,1	573,8	565,2	603,3	546,3
% вітчизняної продукції у загальному обсязі внутрішнього споживання	53,4	48,4	50,1	50,0	46,6	45,5	49,5	45,8
імпортована продукція, млрд грн	306,1	451,8	354,1	482,1	658,2	677,0	615,4	645,3
% імпорту в загальному обсязі внутрішнього споживання	46,6	51,6	49,9	50,0	53,4	54,5	50,5	54,2

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: складено автором за [1; 2; 4]

у той час як прийнятним рівнем вважається менш ніж 30,0 % [3].

Динаміка індикатора імпоротної безпеки свідчить про прийнятний ступінь залежності України від імпорту – протягом досліджуваного періоду цей показник не перевищував порогове значення у 50 % від ВВП і в середньому становив 43,7 % (рис. 2). Слід зазначити, що після скорочення індикатора імпоротної безпеки до 38,8 % у 2009 р., яке відбулось внаслідок дії світової фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 рр., протягом 2010 – 2011 рр. відбувається його поступове нарощування до майже пограничного значення (48,8 %). Тенденція щодо зростання була перервана охолодженням української економіки протягом 2012 – 2013 рр. та економічною кризою 2014 р. Відновлення економічного зростання, в умовах збереження існуючих структурних диспропорцій, може призвести до подальшого нарощування індикатора економічної безпеки до значення, яке перевищуватиме поріг, що загрожує зниженням рівня зовнішньоторговельної безпеки України.

Основними імпортерами товарів до України є ЄС та РФ – у 2014 р. їх частка у загальному обсязі імпорту становила 38,7 % та 23,3 %, відповідно (рис. 3).

Внаслідок російської агресії на сході України, у 2014 рр., порівняно з 2013 р., спостерігається скорочення обсягів імпорту з РФ у 1,8 рази. У 2014 р. масштабна девальвація гривні та економічне падіння мали наслідком скорочення обсягів імпорту до України з ЄС (у 1,3 рази), Китаю (у 1,5 рази), США та Туреччини (у 1,4 рази). Найбільшими імпортерами з ЄС є Німеччина (9,9 % від загального товарного імпорту) та Польща (5,6 %).

Загрозливий стан зовнішньоторговельної безпеки України ілюструється низькими значеннями коефіцієнта покриття імпорту експортом як для всієї зовнішньої торгівлі товарами, так і для основних торговельних партнерів (табл. 2).

Протягом досліджуваного періоду торгівля зі всіма основними торговельними партнерами України, за виключенням Туреччини, демонструє низьке значення коефіцієнта покриття імпорту експортом. Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт покриття імпорту експортом наблизився до свого порогового значення (одиниці) лише у 2014 р., проте це пояснюється не покращенням стану зовнішньоторговельної безпеки, а кризовими явищами в українській економіці. Зважаючи на те, що у 2014 р. частка наведених у табл. 1 торговельних партнерів у загальному обсязі то-

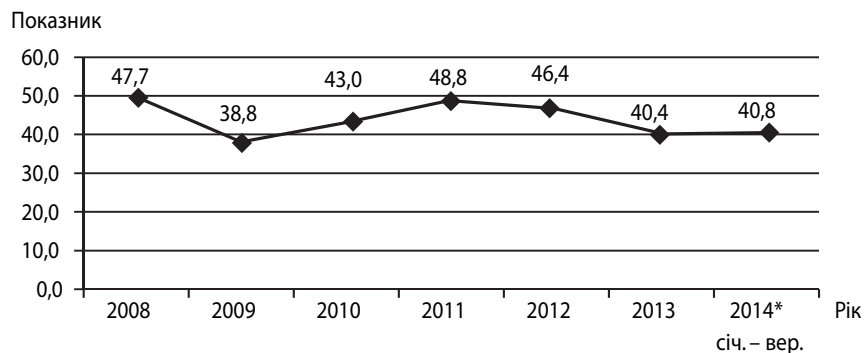

Рис. 2. Динаміка індикатора імпоротної безпеки України, %

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: складено автором за [1; 5; 6]

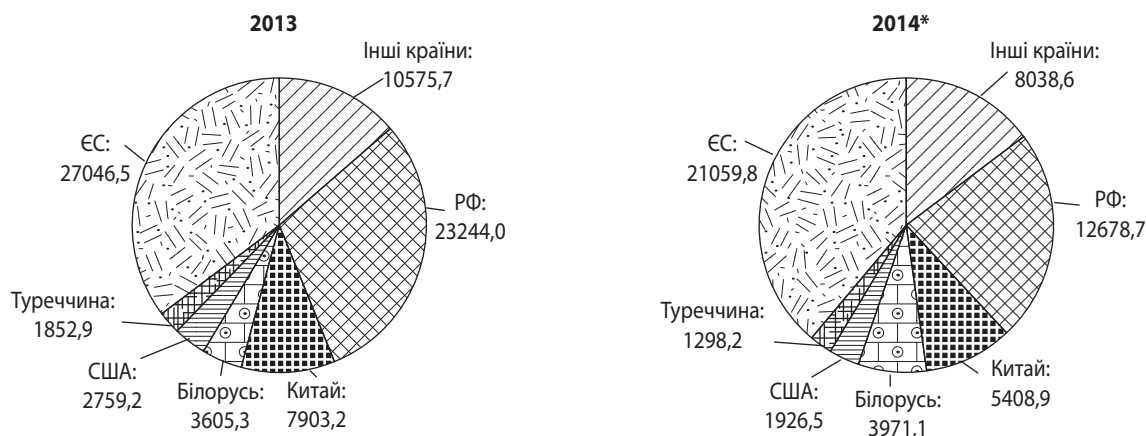

Рис. 3. Географічна структура імпорту товарів до України, млн дол. США

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: складено автором за [1; 2]

Таблиця 2

Коефіцієнт покриття імпорту експортом у торгівлі з основними імпортерами товарів до України, %

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
РФ	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,8
Китай	0,1	0,5	0,3	0,3	0,2	0,3	0,5
Білорусь	0,7	0,7	0,7	0,5	0,4	0,6	0,4
США	0,7	0,2	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3
Туреччина	2,4	2,2	2,3	2,5	1,9	2,1	2,7
ЄС	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,8
у т. ч.:							
Німеччина	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3
Польща	0,5	0,6	0,6	0,9	0,7	0,6	0,9
Вся торгівля товарами	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,99

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: складено автором за [1; 2]

Таблиця 3

Імпорт товарів до України за видами промислової діяльності, млн дол. США

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Добувна промисловість	17219,2	25441,3	15695,1	21127,9	30029,6	27591,6	22373,5	16066,8
Харчова промисловість	2550,5	3340,9	2428,8	2985,2	3545,0	3400,1	3648,9	2927,4
Легка промисловість	1774,5	2776,6	1775,6	2580,8	2449,9	3505,7	3375,5	2423,1
Хімічна та нафтохімічна промисловість	8730,0	11435,7	7983,1	10137,7	12519,2	13056,0	13032,0	10413,6
у т. ч.								
фармацевтика	1931,6	2433,3	2130,3	2475,1	2879,0	3308,5	3100,8	2472,8
Металургія	4743,1	6390,1	2676,6	4128,7	5697,1	5246,8	5005,9	3322,5
Машинобудування	19776,0	26648,9	9069,9	12715,4	20018,4	22435,1	19432,9	12017,9

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: складено автором за [1; 2]

варного імпорту до України складає 82,8 %, можна зробити висновок про існування фундаментальних структурних деформацій у зовнішній торгівлі товарами, які знижують рівень зовнішньоторговельної безпеки України. Збереження зазначених диспропорцій матиме наслідком подальше погіршення коефіцієнта покриття імпорту експортом та загального стану зовнішньоторговельної безпеки під час активізації відтворювальних процесів в економіці України у майбутньому.

Аналіз динаміки імпорту товарів до України за видами промислової діяльності свідчить про високу залежність України від імпорту товарів добувної, машинобудівної, хімічної та нафтохімічної промисловості (табл. 3). Так, протягом 2007 – 2014 рр. частка добувної промисловості у загальному обсязі імпорту товарів до України, в середньому, складала 31,9 %, машинобудівної промисловості – 25,8 %, хімічної та нафтохімічної промисловості – 15,8 %, частка всіх інших видів промислової діяльності – 11,5 %.

Товарна структура імпорту в 2014 р. підтверджує попередні висновки – у зовнішній торгівлі України товарами існує значна залежність від імпорту сировини, матеріалів та товарів із високою доданою вартістю (табл. 4).

Таблиця 4

Товарна структура імпорту до України у 2014 р., млн дол. США *

Розділ	Вартість
Мінеральні продукти	16066,8
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	8720,0
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	6778,8
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	3634,9
Недорогоцінні метали та вироби з них	3322,5
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	2648,0
Готові харчові продукти	2600,7
Продукти рослинного походження	2027,2
Текстильні матеріали та текстильні вироби	1882,7
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	1289,2
Живі тварини; продукти тваринного походження	1122,7
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	800,7
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	673,0
Взуття, головні убори, парасольки	430,7
Жири та олії тваринного або рослинного походження	301,5
Перлини природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	296,8
Деревина і вироби з деревини	294,7
Шкури необроблені, шкіра вичищена	222,6

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: складено автором за [7]

Так, частка мінеральних продуктів у загальному обсязі товарного імпорту складає 29,5 %, товарів машинобудівної промисловості – 22,1 %, хімічної та нафтохімічної промисловості – 19,1 %. Основними товарними групами, що сприяли формуванню негативного сальдо зовнішньої торгівлі були мінеральні палива, нафта та нафтопродукти (13,1 млрд дол. США), пластмаси та полімерні матеріали (2,5 млрд дол. США), товари фармацевтичної промисловості (2,2 млрд дол. США), наземні транспортні засоби, за виключенням залізничних (2,2 млрд дол. США), механічні (1,9 млрд дол. США) та електричні машини (1,1 млрд дол. США).

Деталізована структура товарного імпорту на чотири знаки свідчить, що, крім енергетичних матеріалів, Україна залежить від імпорту лікарських засобів – у 2014 р. вони посідають третє місце за обсягами (3,8 % від загального обсягу товарного імпорту), легкових автомобілів (п'яте місце із 2,2 %), мобільних телефонів (шосте місце із 1,2 %) (табл. 5).

Таблиця 5

Деталізована структура імпорту до України у 2014 р., млн дол. США *

Товарна група	Вартість
Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих	6685,2
Гази нафтові та інші вуглеводні в газоподібному стані	6018,3
Лікарські засоби (ліки) (за винятком крові, її фракцій, сироваток, вати, марлі, бинтів та ін.)	2091,8
Вугілля кам'яне, антрацит та аналогічні види твердого палива, одержані з кам'яного вугілля	1768,7
Автомобілі легкові	1209,9
Телефонні апарати для стільникових мереж зв'язку та інших бездротових мереж зв'язку	654,6
Реактори ядерні, твели для ядерних реакторів, обладнання та пристрої для розділення ізотопів	652,5
Інсектициди, родентициди, фунгіциди, гербіциди та ін.	608,4
Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше	479,5
Проводи ізольовані, кабелі та інші ізольовані електричні провідники	476,5

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: складено автором за [8]

Основною проблемою вітчизняного імпорту є потреба національної економіки в енергетичних ресурсах, насамперед природному газі. За підсумками 2011 – 2013 рр. Україна була 11 країною у світі за вартісним обсягом імпортером природного газу та 14 за рівнем споживання природного газу. При цьому, за підсумками 2013 р. Україна була 51 країною у світі за вартісними обсягами експорту товарів та 55 за номінальним ВВП. Ще кращім показником низької енергоефективності країни є співвідношення ім-

порту природного газу до загального товарного експорту країни. На 1 дол. імпортованого природного газу Україна експортувала товарів в 2013 р. на 5,4 дол. (табл. 6). У 2014 р. цей показник хоч і збільшився до майже 9 дол. через зниження імпорту газу, проте він суттєво поступається багатьом країнам.

Таблиця 6

Товарний експорт окремих країн на 1 дол. імпортованого природного газу, дол. США

Країна	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	5,4	4,8	4,8	5,4	9,0
Іспанія	22,1	21,3	19,7	21,8	22,6
Японія	15,9	11,5	9,1	8,6	8,2
Південна Корея	21,4	18,4	16,2	15,4	15,7
Польща	122,5	115,4	115,4	133,3	141,5
Індія	40,8	27,3	20,7	23,6	18,0

Певним виключенням із загальної тенденції є найбільший імпортер природного газу в світі – Японія (17,6 % від загальносвітового імпорту природного газу у 2013 р.), проте значна залежність від імпортованих природних ресурсів компенсується масштабом виробництва.

Важливою складовою аналізу імпорту країни є його сконцентрованість та диверсифікованість, які вимірюються відповідними індексами, розробленими ЮНКТАД.

Індекс концентрації показує, як експорт та імпорт окремо взятої країни або групи країн сконцентрований на декількох товарах або є однорідним. [9] Цей показник є важливим індикатором рівня міжнародної конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Рівень концентрації товарної структури імпорту є фактично однаковим

для усіх країн світу, що значною мірою зумовлене тим, що на сьогодні досягнутий значно вищий рівень глобалізації ринків, аніж виробничої сфери (рис. 4).

Економіка України на початку 2000-х років демонструвала доволі високий рівень концентрації імпорту, що різко перевищував світовий показник внаслідок надмірної залежності економіки від поставок імпортних енергоносіїв та інших мінеральних продуктів, проте за період економічного зростання відбулася швидка конвергенція із загальними тенденціями у цій сфері: лише за 4 роки (2002 – 2006) рівень концентрації товарного імпорту знизився майже вдвічі – з 0,21 до 0,12. Це обумовлено зростанням у структурі імпорту питомої ваги споживчих товарів за одночасного скорочення частки мінеральних продуктів з 42–45 % у 2000 – 2001 рр. до 29 – 34 % у 2008 – 2013 рр. Очевидно, що такі зрушення є наслідком лібералізації режиму зовнішньої торгівлі України, випереджаючого зростання реальних доходів населення порівняно з динамікою реального ВВП України у період економічного зростання 2000 – 2007 рр., а також швидкого розвитку в цей період споживчого кредитування, яке також стимулювало імпорт предметів довготривалого користування. Водночас у 2009 – 2013 рр. рівень концентрації товарного імпорту продемонстрував певне зростання.

Індекс диверсифікації імпорту вказує на те, як структура імпорту за видами продукції окремо взятої країни або групи країн відрізняється від світової структури товарного імпорту. Протягом періоду 2000 – 2006 років імпортна товарна диверсифікація в Україні мала тенденцію до зближення із загальносвітовими трендами. Проте протягом наступних років структура імпорту України демонструвала відходження від загальносвітової тенденції (рис. 5).

Значною мірою на збільшення відмінності у структурі імпорту товарів між Україною та світом вплинуло різке скорочення попиту в Україні на іноземні автомобілі.

Рис. 4. Динаміка коефіцієнту концентрації товарного імпорту України та різних груп країн світу за рівнем розвитку, 2000 – 2013 рр.

Джерело: складено автором за [10]

Рис. 5. Динаміка коефіцієнта диверсифікації товарного імпорту України та різних груп країн світу за рівнем розвитку, 2000 – 2013 рр.

У період з 2008 р по 2014 р. частка наземних транспортних засобів, крім залізничного, у загальній структурі імпорту скоротилася з 13,3 % до 4,5 %. У світовому імпорті частка цієї товарної позиції протягом зазначеного періоду майже не змінилася та склала в 2014 р. 7,4 %. У табл. 7 наведено порівняння частки імпорту окремих товарів у загальній товарній структурі імпорту в Україні та світі в 2004, 2008 та 2014 рр.

Проте основною відмінністю товарної структури імпорту України та світу є, як зазначалося вище, надмірне споживання мінеральних палив. Якщо у товарній структурі світового імпорту на цю позицію в 2014 р. припада-

ло 16,7 %, то в Україні, попри суттєве скорочення обсягів імпорту газу, майже 28 %. Також Україна імпортує значно більше, у порівнянні зі середньосвітовими показниками, фармацевтичної продукції та пластмас. При цьому частка імпорту інвестиційної продукції, насамперед товарів машинобудівної галузі, суттєво менша, у порівнянні зі середньосвітовими значеннями.

Отже, порівняння товарної структури імпорту України із загальносвітовою структурою імпорту та структурою імпорту країн з різним рівнем розвитку свідчить про суттєві відмінності, визначені, насамперед, значною залежністю економіки від імпортованих енергоресурсів. При

Таблиця 7

Частки імпорту окремих товарів у загальній товарній структурі імпорту України та світу в 2004, 2008 та 2014 рр., %

Назва товарів згідно з УКТЗЕД	2004		2008		2014	
	Україна	світ	Україна	світ	Україна	світ
Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	33,64	11,40	26,72	17,71	27,80	16,67
Органічні хімічні сполуки	1,17	2,77	0,91	2,41	1,30	2,47
Фармацевтична продукція	2,57	2,46	2,85	2,48	4,55	2,80
Пластмаси, полімерні матеріали	3,69	3,16	4,12	2,98	5,37	3,30
Папір та картон	2,29	1,44	1,86	1,12	2,03	0,94
Перлини природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	0	1,95	1,12	2,23	0,55	2,83
Чорні метали	2,81	2,82	3,86	3,34	2,39	2,24
Реактори ядерні, котли, машини	11,08	13,53	11,20	11,88	9,04	11,53
Електричні машини	5,26	14,10	4,46	12,42	7,00	13,56
Засоби наземного транспорту, крім залізничного	7,75	9,05	13,31	7,54	4,51	7,40
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	1,90	3,21	1,38	2,73	1,20	2,99

цьому, ефективність використання цих енергоресурсів залишається на доволі низькому рівні, що суттєво знижує рівень конкурентоспроможності країни, а отже створює значні загрози економічній безпеці.

У галузевому розрізі, серед основних проблем імпорту товарів, що становлять загрозу зовнішньоторговельній безпеці України, слід виділити такі:

Для *продукції добувної промисловості* – високі обсяги імпорту мінеральних продуктів об'єктивно обумовлені недостатньою ресурсною забезпеченістю України нафтою, природним газом та кам'яним вугіллям, що має наслідком існування значного негативного сальдо у зовнішній торгівлі мінеральними продуктами (-10,0 млрд дол. США у 2014 р.). Крім того, проблема також викликана недостатнім рівнем ефективності використання зазначених видів сировини. Існуючі можливості щодо нарощування видобутку фактично не використовуються внаслідок низького рівня інвестиційної активності у галузі, застарілості та малої ефективності виробничих засобів. Наприклад, глибина переробки нафти на найбільш сучасних вітчизняних нафтопереробних заводах не перевищує 74 %, у той час як в РФ цей показник сягає 84 %, а в США та розвинених країнах ЄС – 86 – 94 % [11; 12]

Основні складові імпорту товарів *харчової промисловості* переважно належать до таких, що потребують для свого виробництва сировини, яка не виробляється в Україні через кліматичні причини або які не є традиційними для укладу вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Так, у 2014 р. частка тютюнової сировини у загальному обсязі імпорту товарів харчової промисловості складає 9,4 %; складені спиртні продукти (крім продуктів, виготовлених на основі ароматичних речовин, що використовуються у виробництві напоїв) та сиропи – 8,5 %; алкогольних напоїв та спиртових дистилатів (віскі, ром, джин, лікери і солодкі настоянки та ін.) – 7,4 %, екстрактів есенцій та концентратів чаю, кави або мате – 6,4 %, пальмової олії або її фракцій – 5,3 %, шоколаду та інших продуктів з вмістом какао – 5,1 %. Загалом, у січні – вересні 2014 р. частка продажів продовольчих товарів, вироблених українськими компаніями, у структурі роздрібного товарообороту торгової мережі складає 86,3 %, що свідчить про високий рівень присутності національних виробників на внутрішньому ринку [13].

Серед основних проблем імпорту товарів харчової промисловості до України слід виділити надходження значних обсягів контрабандної та контрафактної продукції, насамперед алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Наприклад, за даними дослідження ринку тютюнових виробів в Україні компанією «TNS-Україна», у 2013 р. частка контрабандних цигарок зросла до 6,1 % з 4,6 % у 2012 р. [14]. Загалом у 2013 р., втрати державного бюджету України через контрабанду тютюнових виробів склали 1,4 млрд грн.

Для імпортованих товарів *легкої промисловості* характерний надзвичайно високий рівень присутності на внутрішньому ринку – у січні – вересні 2014 р. частка продажу імпортованих текстильних товарів та галантереї у товарообороті торгової мережі підприємств складала 72,5 %, одягу – 91,3 %, взуття – 97,0 %. Тенденція щодо домінування імпортованих товарів легкої промисловості на внутрішньому ринку спостерігається протягом значного періоду

часу – у 2007 – 2014 рр. імпорт таких товарів збільшився на 36,6 %. При цьому експорт у досліджуваному періоді скоротився на 11,1 %, що свідчить про неспроможність галузі конкурувати з іноземними виробниками як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Значною проблемою імпорту є широко розповсюджене заниження митної вартості товарів що імпортуються. [15]. Наприклад, протягом 2014 р. середня вартість експортованого до України чоловічого костюму складала 6,5 дол США, у той час як середня вартість імпортованого костюму декларувалась на рівні 3,6 дол США, светра із синтетичних або штучних волокон – 7,6 дол США та 4,6 дол США, відповідно, чоловічої сорочки з бавовни – 13,8 дол США та 4,1 дол США, жіночої сорочки – 10,6 дол США та 4,9 дол США. Також, значною проблемою для імпорту товарів легкої промисловості є високі обсяги контрабанди – яка за деякими оцінками сягає 70 % від загального обсягу імпорту.

У *торгівлі фармацевтичною продукцією* негативне сальдо зовнішньої торгівлі у 2014 р. складає 2,2 млрд дол. США. Згідно з «Державним реєстром лікарських засобів України», у березні 2015 р. лише 29,4 % лікарських засобів, зареєстрованих в Україні, виробляються вітчизняними виробниками (3676 найменувань проти 8810 найменувань) [16]. Таким чином, основною причиною залежності України від імпорту лікарських засобів є недостатні обсяги внутрішнього виробництва ліків, насамперед високотехнологічних сироваток, вакцин, гормональних препаратів та антибіотиків.[17] Така ситуація виникла через недостатнє використання потенціалу спільного виробництва лікарських засобів з провідними іноземними виробниками фармацевтичної продукції. Незважаючи на те, що на потужностях львівської фармацевтичної компанії «Фармалайф» з 2010 р. успішно виробляються вакцини британської компанії «ГлаксоСмітКляйн», а французька компанія «Санофі Пастер» налагодила спільне виробництво вакцин з українськими компаніями ТОВ «Фармекс груп», «Артеріум» та «Фармалайф», такі випадки є поодинокими та не мають вирішального імпортозаміщуючого ефекту [18; 19].

Значною проблемою для імпорту фармацевтичної продукції також є низька ефективність системи запобігання ввезенню та обмеження обігу на території України фальсифікованих та неякісних лікарських засобів. Так, у 2014 р. Державною службою України з лікарських засобів було заборонено 61 найменувань фальсифікованих лікарських засобів, що у 1,5 рази більше, ніж у 2013 р. (41 найменування) [20]. Загалом, у 2014 р. було заборонено до реалізації 2,15 млн упаковок лікарських засобів на загальну суму 102 млн грн. Значні обсяги обігу фальсифікованих лікарських засобів негативно впливають на конкурентоспроможність легальних вітчизняних виробників та погіршують показники їх оперативної діяльності.

В імпорті товарів *металургійної промисловості* спостерігається залежність України від імпорту наукоємної продукції з високою доданою вартістю та феросплавів. Так, у 2014 р., частка плаского прокату з вуглецевої сталі з покриттям у загальному обсязі імпорту чорних металів та виробів з них складала 22,4 %, легованої сталі, у тому числі нержавіючої – 12,2 %, феросплавів – 10,4 %.

Значні обсяги імпорту плаского прокату з покриттям та легованої сталі до України пояснюються недостатньою

номенклатурою внутрішнього виробництва та невисокою якістю, порівняно з імпортом. Так, наприклад, в Україні відсутнє виробництво автомобільного листа, а потреба у ньому автомобільній промисловості повністю покривається за рахунок імпорту [21]. Залежність України від імпорту нержавіючої сталі переважно пояснюється відсутністю власного видобутку нікелю – основного легуючого компонента, додавання якого і надає сталі нержавіючі властивості. При цьому, Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України володіє технологіями, які дозволяють істотно знизити витрати нікелю при виробництві нержавіючої сталі, не поступаючи при цьому стійкістю до корозії. Використання плазмо-дугових печей з водоохолоджувальним кристалізатором дозволяє швидко і дешево азотувати сталь, отримуючи нержавіючу сталь зі зменшеним уділом нікелю, та вартістю на 30 % нижчою за традиційну нержавіючу сталь. Незважаючи на успішний та тривалий досвід використання таких печей у РФ, українська металургія таких технологій не використовує [22].

Основною причиною високих обсягів імпорту феросплавів є низька енергетична ефективність вітчизняних виробництв. Так, частка електроенергії у загальній вартості феросплавів на вітчизняних підприємствах складає більш ніж 50 %, у той час як цей показник для імпортованих феросплавів становить близько 30 %. [23] Це знижує конкурентоспроможність вітчизняних феросплавів на внутрішньому ринку та змушує національних виробників імпортувати свою продукцію. Наприклад, якщо у 2007 р. внутрішнє виробництво феросплавів в Україні складало 2017 тис т., то у 2014 р. воно скоротилось у 1,5 рази до 1360 тис т. [24; 25]. При цьому, імпорт феросплавів у зазначеному періоді збільшився у 1,7 рази – з 63 тис т у 2007 р., до 107 тис т. у 2014 р. [26] У 2014 р., на експорт було спрямовано 71,9 % всіх вироблених у країні феросплавів (у 2007 р. – 60,3 %).

Для імпорту товарів машинобудівної промисловості також характерно переважання обсягів імпорту над обсягами експорту (негативне сальдо у 2014 р. становить –4,7 млрд дол. США). Це пояснюється надмірною концентрацією національних виробників машинобудівної продукції на здійсненні експортних поставок промислового обладнання, у той час як широкий перелік товарів споживчого призначення, які можна було б реалізувати на внутрішньому ринку, практично не виробляється [27].

Так, за винятком холодильників та пральних машин, в Україні відсутнє виробництво побутової техніки, аудіо-відео електроніки, мобільних телефонів, планшетів, а виробництво комп'ютерів обмежується крупноузловою зборкою. Значною проблемою імпорту побутової техніки до України лишається непрозорість та вибірковість застосування індикативних цін лише до окремих імпортерів, що має наслідком збереження значних обсягів імпортованої техніки, ввезеної до України за «сірими» або «чорними» схемами та посилює недобросовісну конкуренцію [28]. Так, за даними Асоціації підприємств інформаційних технологій України, у 2014 р. у мережах українських операторів мобільного зв'язку було активовано близько 380 тис од. смартфонів та планшетів певного виробника, у той час як легально до країни таких пристроїв було імпортовано лише 7 тис од. Збитки Державного бюджету України від такої схеми склали близько мільярда гривень.

Легкові автомобілі, вироблені в Україні, користуються значно меншим попитом на внутрішньому ринку на відміну від імпортованих автомобілів – так, протягом 2004 р. внутрішнє виробництво легкових автомобілів було меншим за імпорт у 2,4 рази (62615 од. проти 25941 од.) [29]. Аналогічна ситуація спостерігається з виробництвом вантажних автомобілів – у 2014 р. внутрішнє виробництво складало 1904 од. проти 82116 од. імпортованих вантажівок. Для автобусів аналогічні показники складають 906 од. проти 1250 од.

З метою підвищення рівня зовнішньоторговельної безпеки України, органам державної влади необхідно забезпечити реалізацію таких заходів:

Добувна промисловість:

- внести зміни до Закону України «про Митний тариф» в розрізі запровадження нульової ставки ввізного мита на обладнання каталітичного крекінгу, вісбрекінгу, гідрокрекінгу, гідроочищення та каталітичного риформінгу, ізомеризації, полімеризації та алкілування, деасфальтизації, деметалізації і коксування гудрону, з метою підвищення глибини переробки нафти на вітчизняних нафтопереробних заводах та забезпечення більшої якості палива;

Машинобудівна промисловість:

- забезпечити виконання Меморандуму щодо взаєморозуміння та співпраці між Асоціацією підприємств інформаційних технологій України, Асоціацією «Українські імпортери побутової електроніки» та Державною фіскальною службою України шляхом запровадження використання індикативних цін при митному оформленні всіх операцій з ввезення до України побутової техніки та електроніки;
- провести переговори з основними країнами – експортерами побутової техніки та електроніки з метою створення спільної бази даних щодо імпорту зазначених товарів до України задля виявлення та вилучення «сірого» та «чорного» імпорту;
- забезпечити відключення мобільними операторами «чорних» та «сірих» терміналів зв'язку, IMEI коди яких відсутні в базі даних українського державного центру радіочастот. Розробити процедуру легалізації імпортованих пристроїв на платній основі;

Фармацевтична промисловість:

- забезпечити проведення постійного моніторингу та контролю за асортиментом лікарських засобів у роздрібних мережах та на оптових складах з метою виявлення контрабандної та фальсифікованої продукції та її подальшого вилучення;

Металургійна промисловість:

- внести зміни до Закону України «про Митний тариф» з метою запровадження нульової ставки ввізного мита на промислове обладнання, яке підвищує енергетичну ефективність виробництва феросплавів;
- розглянути питання щодо можливості реалізації інвестиційного проекту на засадах державно-приватного партнерства щодо будівництва сучасних,

високоєфективних енергогенеруючих потужностей для задоволення потреб у електроенергії виробників феросплавів за оптимальною ціною;

- розглянути питання щодо можливого надання податкових канікул виробникам нержавіючої сталі, які впроваджуватимуть технології плазмово-дугового насичення сталі азотом за умови подальшої реалізації цієї сталі на внутрішньому ринку України;

Харчова промисловість:

- вжити заходів задля обмеження надходження на митну територію України контрабандних, фальсифікованих тютюнових виробів та алкогольних напоїв, у тому числі за рахунок використання індикативних цін;

Легка промисловість:

- з метою недопущення заниження митної вартості, при оформленні операцій з імпорту товарів легкої промисловості застосовувати методику визначення митної вартості товарів за індикативними цінами;
- активізувати оперативно-профілактичні заходи щодо виявлення випадків нелегального ввезення на митну територію України, реалізації або зберігання товарів легкої промисловості та їх припинення із конфіскацією зазначених товарів.

ЛІТЕРАТУРА

- Зовнішня торгівля України : статистичний збірник Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Зовнішня торгівля України товарами за 2014 рік : експрес-випуск Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць. – К. : Либідь, 2002. – 470 с.
- Обсяг реалізованої промислової продукції та індекс обороту (реалізації) в Україні : експрес-випуск Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Національні рахунки України : статистичний збірник Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Товарна структура зовнішньої торгівлі за 9 місяців 2014 року. Валовий внутрішній продукт за 2014 рік : інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами за 2014 рік : інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2014 р. : інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Три роки членства у СОТ: тенденції зовнішньоекономічної торгівлі України у посткризовий період : аналітична доповідь / І. В. Клименко, О. А. Федірко, І. В. Ус. – К. : НІСД, 2011. – 120 с.
- UNCTAD (офіційний сайт) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=120>
- Мельник Т. Проблемні питання розвитку ринку нафти і нафтопродуктів в Україні / Т. Мельник // Економіст. – 2008. – № 3. – С. 38 – 40.
- Тимохіна Н. В. Проблеми та перспективи розвитку нафтопереробної галузі України / Н. В. Тимохіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/timohina-nv-problemita-perspektivi-rozvitku-naftopererobnoyi-galuzi-ukrayini/>
- Продаж споживчих товарів, які вироблені на території України, у торговій мережі за 9 місяців 2014 року : інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Непряхина Н. Дымят вне закона / Н. Непряхина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kommersant.ru/doc/2425366>
- Мазаракі А. Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів / А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Ізвіт // Вісник КНЕУ. – 2011. – № 3. – С. 5 – 12.
- Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.drlz.kiev.ua>
- Механізми забезпечення розвитку високотехнологічних та наукоємних виробництв у фармацевтичній галузі України : аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/846/>
- Компанії ГлаксоСмитКляйн і Фармалайф запустили наступний етап спільного проекту по виробництву вакцин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gsk.ua/Новини-компанії/39/ГСК-та-Фармалайф---наступний-етап-співробітництва.aspx>
- Контрактное производство в Украине: опыт реализации проектов с глобальными компаниями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pharmex.com.ua/files/pdf/phxinter.pdf>
- Держлікслужба у 2014 році не допустила до споживача 2,15 млн упаковок неякісних ліків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247842197&cat_id=244277212
- Кривоконь О. Г. Аналіз галузі легкового автомобілебудування України / О. Г. Кривоконь, А. І. Бондаренко // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2012. – № 2/7. – С. 40 – 45.
- Лакомський В. Нержавійці загрожує іржа байдужості / Віктор Лакомський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/nerzhavijci-zagrozhuje-irzhabajduzhosti/>
- Українські феросплави втрачають батьківщину [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2012/02/7/315287/>
- Виробництво промислової продукції за видами в Україні : статистичний бюлетень Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Промисловість України у 2007 – 2010 рр. : статистичний збірник Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу : інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Пріоритети політики імпортозаміщення у стратегії модернізації промисловості України : аналітична доповідь

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_table/1011_dop.pdf

28. Из-за коррупции на таможене Украина теряет десятки миллиардов гривен // Асоціація підприємств інформаційних технологій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://apitu.org.ua/node/6676>

29. По итогам года автопроизводство в Украине упало на 43 процента // Укравтопром [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrautoprom.com.ua/po-itogam-goda-avtoproizvodstvo-v-ukraine-upalo-na-43-procenta>

REFERENCES

“Derzhavnyi reistr likarskykh zasobiv Ukrainy” [State register of medicines Ukraine]. <http://www.drlz.kiev.ua>

“Derzhliksluzhba u 2014 rotsi ne dopustyla do spozhyvacha 2, 15 mln upakovok neiakisnykh likiv” [State Service of Ukraine on drugs in 2014 did not allow consumers to 2, 150, 000 packages of substandard medicines]. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247842197&cat_id=244277212

“Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu za 2014 r.” [Export-import of certain goods by countries for 2014]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu” [Export-import of certain products by the countries]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Filipenko, A. S. et al. *Ukraina i svitove hospodarstvo: vzaimodiia na mezhi tysiacholit* [Ukraine and the world economy: the interaction on the brink of the millennium]. Kyiv: Lybid, 2002.

“Iz-za korruptsii na tamozhne Ukraina teryaet desyatyki miliardov hryven” [Due to corruption in the customs Ukraine is losing tens of billions of hryvnia]. *Asotsiatsiia pidpriemstv informatsiynykh tekhnolohii Ukrainy*. <http://apitu.org.ua/node/6676>

Klymenko, I. V., Fedirko, O. A., and Us, I. V. *Try roky chlenstva u SOT: tendentsii zovnishnyoeconomichnoi torhivli Ukrainy u postkryzoviy period* [Three years of membership in the WTO: Trends of foreign trade of Ukraine in the post-crisis period]. Kyiv: NISD, 2011.

“Kompanii GlaksoSmitKlyayn i Farmalayf zapustili sleduyushchiy etap sovmestnogo proekta po proizvodstvu vaktsin” [GlaxoSmithKline PharmaLife launched the next phase of the joint project for the production of vaccines]. <http://www.gsk.ua/Novini-kompanii/39/GSK-ta-Farmalayf---nastupnyi-etap-sivrobnytstva.aspx>

“Kontraktное производство в Украине: опыт realizatsii proektov s globalnymi kompaniyami” [Contract manufacturing in Ukraine: the experience of projects with global companies]. <http://www.pharmex.com.ua/files/pdf/phxinter.pdf>

Kryvokon, O. H., and Bondarenko, A. I. “Analiz haluzi lekovoho avtomobilebuduvannia Ukrainy” [Analysis passenger car industry of Ukraine]. *Vostochno-Evropeyskyi zhurnal peredovykh tekhnolohiy*, no. 2/7 (2012): 40-45.

Lakomskiy, V. “Nerzhaviitsi zahrozhuie irzha baiduzhosti” [Stainless steel rust threatens indifference]. <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/nerzhavijci-zagrozhuie-irzha-bajduzhosti/>

Mazaraki, A., Melnyk, T., and Izovit, V. “Lehka promyslovist Ukrainy: stan, problemy eksportu ta importu tovariv” [Light industry Ukraine: state, problems of export and import goods]. *Visnyk KNEU*, no. 3 (2011): 5-12.

“Mekhanizmy zabezpechennia rozvytku vysokotekhnolohichnykh ta naukoemnykh vyrobnytstv u farmatsevtichnii haluzi

Ukrainy” [Mechanisms to ensure the development of high-tech and knowledge-intensive industries in the pharmaceutical industry of Ukraine]. <http://www.niss.gov.ua/articles/846/>

Melnyk, T. “Problemni pytannia rozvytku rynku nafty i naftoproduktiv v Ukraini” [Issues of market petroleum and petroleum products in Ukraine]. *Ekonomist*, no. 3 (2008): 38-40.

“Natsionalni rakhunky Ukrainy” [National Accounts of Ukraine]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Nepriakhina, N. “Dymiat вне zakona” [Smoke outside the law]. <http://www.kommersant.ru/doc/2425366>

“Obsiah realizovanoi promyslovoi produktsii ta indeks oborotu (realizatsii) v Ukraini” [Volume of industrial production index and turnover (sales) in Ukraine]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Promyslovist Ukrainy u 2007 - 2010 rr.” [Industry Ukraine in 2007 - 2010]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Prodazh spozhyvchykh tovariv, iaki vyrobleni na terytorii Ukrainy, u torhovii merezhi za 9 misiatsiv 2014 roku” [Sales of consumer goods produced in Ukraine in retail network for 9 months of 2014]. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Priorytety polityky importozamishchennia u stratehii modernizatsii promyslovosti Ukrainy” [Policy priorities in the strategy of import substitution industrial modernization Ukraine]. http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_table/1011_dop.pdf

“Po itogam goda avtoproizvodstvo v Ukraine upalo na 43 protsenta” [As a result, the auto industry in Ukraine has fallen by 43 percent]. *Ukrautoprom*. <http://ukrautoprom.com.ua/po-itogam-goda-avtoproizvodstvo-v-ukraine-upalo-na-43-procenta>

Tymokhina, N. V. “Problemy ta perspektyvy rozvytku naftoprerobnoi haluzi Ukrainy” [Problems and prospects of the oil refining industry in Ukraine]. <http://intkonf.org/timohina-nv-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-naftoprerobnoyi-galuzi-ukrayini/>

“Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli tovaramy za 2014 rik” [Commodity structure of foreign trade for 2014]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli za 9 misiatsiv 2014 roku. Valovyi vnutrishnii produkt za 2014 rik” [Commodity structure of foreign trade in the first 9 months of 2014. Gross domestic product by 2014]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>

<http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=120>

“Ukrainski ferosplavy vtrachaiut batkivshchynu” [Ukrainian ferroalloys lose their home]. <http://www.epravda.com.ua/publications/2012/02/7/315287/>

“Vyrobnytstvo promyslovoi produktsii za vydamy v Ukraini” [Industrial production in Ukraine by types]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy za 2014 rik” [Ukraine’s foreign trade in goods in 2014]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Zovnishnia torhivlia Ukrainy” [Ukraine’s foreign trade]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>